

Els Països Catalans, a debat

/ Jordi Vicent

Una gran quantitat de gent assistí als debats

Amb el títol «Els Països Catalans, un debat obert» s'ha celebrat a València un cicle organitzat per l'editorial Tres i Quatre, amb la col·laboració de la Fundació Jaume Bofill. Cada sessió comptà amb la presència de més d'un miler d'assistents.

Domènec ROS

El saló d'actes de la Facultat de Filologia de València no pogué acomodar, ni tan sols de peu i per damunt la tribuna, tota l'allau de persones que acudí a les sessions del cicle dels Premis Octubre d'engunany. Els Països Catalans interessen, pel que es veu, una minoria ben àmplia de valencians, dins la qual són precisament la gent jove i els estudiants una part majoritària. ¿Què fa que a València es reflexione, s'aprofundisca i siguen vives la polèmica i la reflexió sobre el nostre marc nacional, sobre el nostre futur com a poble? La complexa reali-

tat valenciana comença a demanar una atenció menys tòpica i més oberta de la intel·lectualitat i la cultura catalanes.

Joan Fuster donà pas el dia 24 a les sessions del cicle amb una breu justificació. Aquest primer dia s'hauria d'haver discutit sobre «els condicionaments històrics dels Països Catalans». En realitat, però, s'hi produí una successió ben interessant d'anàlisis històriques de diferents períodes cronològics.

Un projecte

Un text de Pierre Vilar, llegit per Jaume Pérez Montaner, amb el punt d'ironia juganera i el distanciament atent que ens descobrí l'any passat, començà per recordar la dificultat de fixar conceptes com estat, nació i pàtria, i assenyalà la major dificultat de delimitar els conceptes sobre realitats més concretes com ara Espanya, França, Euskadi o els Països Catalans.

Es declarà sorprès per la insistència en denominacions com País Valencià i les Illes, que considerà *intel·lectuals*, i es preguntà fins a quin punt són emprades com a identificatius més o menys emocionals. Féu una curiosa caracterització de les qualitats que ha de reunir una denominació eficaç i qualificà positivament l'invent, per Sabino Arana, del terme Euskadi, curt, contundent i representatiu.

Vilar féu una aposta a favor de «pensar els Països Catalans més com a projecte que com a concepte» i va imaginar un segle XXI amb una península Ibèrica reestructurada en un reducte basc, la zona cantàbrica, el bloc galaicoportuguès, la massa castellano-andalusa i els Països Catalans. De tota manera,

excusà el seu escepticisme sobre la qüestió.

L'arqueòleg i historiador, antic professor de la Universitat de València, Miquel Tarradell, va abordar l'estudi del «substrat històric remot», tot fent una crítica de la prehistòria i la història de consum d'arrel jacobina, que ha inventat, amb motivacions ideològiques, uns orígens prehistòrics dels estats-nació. Com a exemple, va posar aquella frase ensenyada a les escoles franceses: «els nostres avantpassats, els gals...»

Oblidem el substrat

Després de criticar, per aquesta concepció del substrat, Bosch Gimpera, Menéndez Pidal, Américo Castro i Sánchez Albornoz, Tarradell féu una crítica de les teories lingüístiques que tracten d'explicar diferències dialectals del català en funció del substrat ibèric i celta, en el cas de Sanchis Guarner, i del substrat romà, en les recents formulacions de Badia i Margarit. Acabà l'exposició demanant que «pensem sobre els Països Catalans, però deixem tranquil el substrat».

La intervenció d'Arcadi Garcia serví per a il·lustrar com es produí el procés de poblament en la formació, «a bots i empentes», dels Països Catalans. Féu esment, entre altres coses, de les tendències de poblament, la incidència de l'expulsió dels moriscos i el paper d'Aragó en la conformació de la nacionalitat.

Un sol poble

Eva Serra partí del criteri que qualsevol anàlisi només pot ser feta des de la consideració dels Països Catalans com un sol poble, i trencà, així, la idea que hi ha tants pobles com comu-

Justificació d'un debat

Joan Fuster

La convocatòria d'aquest debat sobre els Països Catalans pot semblar, des d'un principi, tenyida d'intencions polítiques. No crec que per això s'escandalitze ningú dels ací presents, ni tampoc la suspicàcia justificaria l'abstenció davant uns fets i uns problemes en plena vigència. Perquè de fets i de problemes hem vingut a parlar. Enguany serà d'història, de llengua, de cultura; hi haurà, esperem-ho, més oportunitats de revisar unes altres perspectives. Ara, a mi, només em pertoca complir el ritual d'amfitrió, i no sabria assumir-lo sense retornar a la vella i fatigosa «qüestió de noms».

Hem pogut observar, i observem, com, d'un temps ençà, ha prosperat una exquisida cautela per evitar el terme «Països Catalans». ¿Per què? Ja seria curiós d'esbrinar-ho. Podríem imaginar que es tracta, bàsicament, del temor a confondre una «designació» amb un «programa», i «programa polític», més o menys. És ben probable que no hi haja manera humana de proferir una sola paraula, ni tan sols la més simple onomatopeia, un senzill «jai!», sense implicacions de sentit socialment enèrgiques. Els qui es dediquen a les honestes amenitats de la «lògica» —o deshonestes, al cap i a la fi— ho explica-

rien millor que jo. ¿Països Catalans?

I dic: ¿com podem dir «Països Catalans» sense dir, precisament, «Països Catalans»? Les alternatives de nomenclatura no passen de ser circumloquis, i circumloquis ideològicament determinats. Al llarg dels segles, una acumulació de circumstàncies ens ha deixat orfes de la més alta i general toponímia si no és la que ens pervé de l'idioma. En tot cas, i que cadascú es quede amb la seua opció, hi ha això: una realitat concreta que demana un nom, i a partir de la qual hem de puntualitzar anàlisis, investigacions, conceptes instrumentals. I és una realitat que inclou la seua mateixa negació, com totes les «realitats».

La meua intervenció en aquest «debat», protocolària, resultaria merament retòrica, recusablement «voluntarista», si no feia al·lusió a un evident i exclamatori «anticatalanisme» que crepita al País Valencià. Aquest «anticatalanisme» forma part de la història del «catalanisme» i no es podria entendre sense aquesta premissa. Però l'episodi, actual, passat o futur, s'intercala en el debat. En un debat que siga, fins al punt que pugua ser-ho, circumspecte, rigorós, i «crític» per definició. «Països Catalans» ¿per què i per a què? És la proposta.

nitats autònomes. Al costat de problemes interns, els poderosos grups feudals representats per les monarquies hispànica i francesa distorsionen el procés històric català, en el qual s'ha de remarcar la presència de la resistència popular manifestada en les Germanies, el bandolerisme, la guerra de successió, etcètera. La tesi de Serra és, doncs, l'existència, del segle XVI al XVIII, d'una base popular que s'enfron-

d'immigració— de la ver-tebració d'un moviment social, polític i cultural nacionalista.

La llengua

La segona part del cicle anava dedicada a «la comunitat lingüística» i va prendre com a punt de partida un text del filòleg Joan Caromines. Amb un to molt emotiu i una bella redacció literària, aquest text afirmava la unitat de la llengua catalana, indiscu-

Albert Balcells relacionà nacionalisme i industrialització

Jordi Vicent

ta al bloc feudal hispànicofrancès.

Tot fent ja referència a l'època contemporània, Albert Balcells parlà també de la «base material capaç de resistir i oposar-se a la desnacionalització». Una base que es consolida a les darreries del XIX a Catalunya perquè s'hi produeix la industrialització. No s'esdevé així a les Illes i al País Valencià. I aquest darrer ha d'esperar els anys seixanta, en ple franquisme, per a començar a disposar, de la mà de la industrialització, d'un segment suficientment important de classes mitjanes i un proletariat organitzat que facen possible l'inici —amb l'important entrebanc de la gran onada

tible científicament i patri-moni comú de catalans, valencians i balears. Coromines acabava fent un cant a la diversitat i la riquesa de la llengua i recomanava «que els arbres no ens tapin el bosc i no deixem que els diables ens duguin al paradís».

El rector de la Universitat de Barcelona, Antoni Badia i Margarit, féu, a continuació, una densa i documentada exposició de la seua teoria sobre la influència dels diferents graus de romanització, amb una posterior modificació del substrat a causa de l'arabització, en la configuració de les variants dialectals del català.

Antoni Ferrando, catedràtic de Lingüística Va-

Disset intel·lectuals reflexionaren, a València, sobre els Països Catalans, sota distintes òptiques, de vegades, contraposades, i quasi sempre complementàries.

Jordi Vicent

Les intervencions d'Aina Moll i Vicent Pitarch foren oposades en el to i el diagnòstic de la realitat

lenciana, féu un repàs didàctic de la decantació de la diversitat dins el procés de fixació del català literari a partir de la Renaixença. Ferrando en posà uns quants exemples, a partir de les dues línies inicials renaixentistes: la conservadora i la populista.

La intervenció d'Aina Moll, directora general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, que havia aixecat prou expectació, resultà confusa i tímida. Després de destacar el fet que la Constitució espanyola reconeix, per primera vegada, «les altres llengües espanyoles», defensà els estatuts d'autonomia com a eines eficaces per a recuperar el terreny perdut amb 300 anys de diglòssia i considerà que el bilingüisme no és, de principi, un mal, si hi ha la voluntat col·lectiva de recuperar la pròpia llengua i les institucions la potencien i tracten d'evitar l'ús sistemàtic de les dues llengües juntes. Acabà demanant uns acords culturals entre tots els Països Catalans, especialment pel que fa a temes com la televisió i la ràdio.

L'estàndard

El lingüista Vicent Pitarch, que havia de parlar sobre l'estàndard català, tingué una intervenció contundent i lúcida, en la qual assenyala que la necessitat de l'estàndard lingüístic és molt relacionada amb la creixent importància dels mitjans de comunicació de masses, i que es tracta de conquerir els dominis públics de la comunicació, tasca per la qual considerà «intrínsecament incapaces» les autonomies actuals.

La saviesa, la flexibilitat i un cert caràcter de provisionalitat hauran de presidir la creació dels diferents estàndards especialitzats, en opinió del Pitarch, tot i que l'objectiu darrer no pot ser altre que la definició d'un sol estàndard, imposat per les condicions de la comunicació contemporània. «O conquistem l'estàndard, o la llengua catalana s'extingeix» fou la seua conclusió.

La cultura nacional

La tercera de les sessions de debat, divendres dia 26, se centrà en «la comunitat

cultural» i començà amb un text de Miquel Batllori, en el qual defensava la unitat lingüística i cultural dels Països Catalans, «però no pas la seua uniformitat», en una línia de consideració de la diversitat cultural, comuna a uns quants dels participants en els debats.

Isidor Marí, eivissenc i membre del Servei d'Assessorament Lingüístic de la Generalitat de Catalunya, argumentà la cultura popular —conjunt de costums, oficis tradicionals, art, música, dansa i forma, ahora, de veure la vida— com la gran base de la cultura d'un poble. «La cultura popular no és tota la cultura d'un poble» afirmà Marí. «És necessària una cultura de masses, una alta cultura, una mitjans de comunicació», digué, tot propugnant, també, una visió dinàmica de la cultura popular i de la seua renovació.

El paper del poble

Jordi Carbonell al seu torn declarà que l'existència d'una llengua implica l'existència d'un àmbit cultural, amb unes afinitats

internes i unes diferències amb àmbits veïns. La llengua no fa una nació, però una nació ho és quan ha nascut una llengua diferent. Amb alguns exemples d'afirmacions d'historiadors espanyols sobre Catalunya, Carbonell fonamentà la visió d'uns Països Catalans diferenciats nacionalment d'Espanya i recordà com, a partir del segle divuit, es planteja la possible fi de la nació, amb la repressió sobre la llengua i la cultura i la defecció nacional de les classes dirigents. És el poble, però, el qui conserva la llengua i permet sobreviure una cultura que avui ha de plantejar-se una lluita ideològica per tal de reeixir.

El professor Josep Iborra, en una breu intervenció, féu un repàs a la història literària catalana a partir de la primera visió integradora del renaixentista Marià Aguiló. Estudiades abans altres èpoques, hi ha hagut darrerament un interès especial pel període de la Decadència. Estudis que, per a Iborra, són necessaris «perquè la Decadència encara no ha acabat».

L'historiador de la Ciència Emili Balaguer féu, a continuació, una revisió succinta de la situació científica als Països Catalans al llarg dels segles, amb especial referència, en el segle XX, als Congressos de Metges i Biòlegs en Llengua Catalana i a diverses figures de la ciència catalana.

Som o no som

La darrera de les ponències del cicle fou, sens dubte, la més interessant i de plantejaments més crítics. Joan F. Mira respongué a l'interrogant de si som o no som una nació, argumentant que, segons com, si que som una nació, però correm el perill de deixar de ser-ho, i, segons com, no ho som, però podem arribar a ser-ho.

Mira afirmà que la nació

Badia i Margarit exposà les seues teories sobre el substrat lingüístic

Jordi Vicent

és una manera de viure en societat. Es tracta, més que d'una realitat consolidada, d'un procés. I d'un procés amb dues dimensions: la nació cultural i la nació política. La nació

política és un fet de consciència i de lleialtat que aspira a una sobirania. Euskadi en seria un exemple. La nació cultural parteix d'una base popular o ètnica (els Països Catalans són

un sol poble, en aquest sentit) i d'una cultura «cultura» (els Països Catalans han tingut cultura nacional, en aquest sentit, l'han perduda en la Decadència i l'han recuperada parcialment en la Renaixença).

Joan Francesc Mira acabà assenyalant com al País Valencià hi ha una minoria creixent que pertany a la cultura catalana i en defensa la nació política, i com hi ha una majoria que se sent o aspira a l'espanyolitat. Només l'afermament i l'expansió de la cultura nacional referà la unitat del poble i de nosaltres depèn, per a Mira, si donarem o no la satisfacció a determinats personatges de Madrid, que esperen veure el dia de la nostra definitiva absorció, de la nostra definitiva desaparició nacional.

Història de L'ART CATALÀ

F. Miralles, F. Fontbona, J. R. Triadó, J. Garriga, N. de Dalmases, A. José i Pitarch.
Fotografies de F. Català-Roca.

Per primera vegada al seu abast, la més completa història de l'art català. Un excepcional testimoni de les més nobles manifestacions de la nostra cultura al llarg de deu segles.

- 8 volums a tot color
- 2056 fotografies
- 2320 pàgines
- enquadernats en pell
- paper couché de 160 g

UN LLIBRE D'OBSEQUI PER A VOSTÈ.

Per a tots el lectors de «El Temps», un llibre gratuït. Només cal enviar la butlleta o còpia. Us farem arribar el llibre i la informació sense compromís de la Història de l'Art Català.

Retallar i enviar a: Apartat de Correus n.º 1944. 46080-VALENCIA.

Nom

Adreça

Població C. Postal

Teièfon Ofici

